

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในสภาพปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การศึกษา เป็นความต้องการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความเจริญให้แก่มนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม สามารถที่จะปรับตัวให้อยู่ในโลกซึ่งอยู่ในยุคของข้อมูลข่าวสาร ที่มนุษย์สามารถติดต่อสื่อสารและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น ดังนั้น รัฐจึงต้องจัดการศึกษาให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและต่อเนื่องตลอดชีวิต (กรมวิชาการ. 2546 : 1)

ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา มาตรา 81 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชน จัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษา ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงการสร้างเสริมความรู้ การปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาวิชาชีพครู ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 25)

เพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศ จึงได้มีการตรา กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาของชาติขึ้น คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ได้ กำหนดแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรมใน การดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้อง ดึงงาม เกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข เพื่อให้รู้จักรักษา และส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพ เคารพกฎหมาย มีความเสมอภาค มีความภาคภูมิใจ ในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติ รวมทั้งให้ การส่งเสริมด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาไทย ความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จัก

พึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รักการใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง จัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 2 – 3)

ดังนั้น เพื่อเป็นการตอบสนอง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เกี่ยวกับการจัดการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศให้มีและใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศ ที่มีจุดหมายที่จะพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขันในสังคมโลก โดยการเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขอยู่ได้ บนพื้นฐาน ความเป็นไทยและความเป็นสากล มีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ ตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ถือได้ว่าเป็นผลส่วนหนึ่งที่มาจากการปฏิรูปการศึกษา เป็นหลักสูตรที่ยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบายและมีความหลากหลาย ในทางปฏิบัติ โดยให้มีลักษณะเป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่มีโครงสร้างยืดหยุ่น มีจุดมุ่งหมายและ มาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี เฉพาะส่วนที่จำเป็นเกี่ยวกับด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ การศึกษาต่อ เปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการกำหนดสาระ รายละเอียดให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณสมบัติ อันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติและพลโลก รวมทั้ง การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม เป้าหมาย โดยการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และคาดหวังว่า จะสามารถช่วยตอบสนองความต้องการที่จะพัฒนาคนไทย ให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มี ศักยภาพที่สามารถแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก (กรมวิชาการ. 2545 : 3 - 4)

ภารกิจของสถานศึกษา คือ การนำหลักสูตรแกนกลางของประเทศ เป็นกรอบทิศทาง ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย รวมทั้งสำหรับ การจัดการศึกษาทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ เป็นต้น โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนด คุณภาพของผู้เรียน ซึ่งกำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาภายใต้ลักษณะ โครงสร้างที่ยืดหยุ่น
ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา ความต้องการในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษา จึงเป็นแผนหรือเป็นแนวทางหรือข้อกำหนดของ
การจัดการศึกษาที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลได้พัฒนา
ไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงมีลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ ที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้
สะสม ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ได้
ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ใน โรงเรียน ชุมชน สังคมอย่างมีความสุข

หลักสูตรสถานศึกษา จึงประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ทั้งมวล และประสบการณ์
อื่นๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งวางแผน โดยความร่วมมือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ข้อเสนอแนะ
และให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียน
ได้อย่างยืดหยุ่นและเหมาะสมกับบริบท ทั้งนี้ ภายใต้มาตรฐานการศึกษาเดียวกันทั่วประเทศ
อย่างไรก็ตามการจัดทำหลักสูตรนั้น แม้จะจัดทำไว้แต่เพียงใดก็ตาม ถ้าผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้
ปราศจากความรู้ ความเข้าใจ ความรอบคอบและมุ่งมั่นแล้ว การใช้หลักสูตรนั้นก็จะไม่ประสบ
ความสำเร็จอย่างแน่นอน

จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าว การบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา
จึงเป็นภารกิจสำคัญยิ่งของสถานศึกษา ที่มีความสำคัญต่อการช่วยพัฒนาผู้เรียนในทุกๆด้าน
หากสถานศึกษาไม่สามารถที่จะบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2544 : 1 - 2)

โดยเหตุที่แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้มุ่งที่จะยกระดับ
คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนและสถานศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น จึงกำหนดจุดหมายปลายทาง
ของการปฏิรูปการศึกษา คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ถูกต้องย่อมเกิดประ โยชน์สุขแก่
ผู้เรียน นำทางให้ผู้เรียนเป็นคนดี และการเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้นต้องทำให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งด้วย
จากเหตุผลดังกล่าว สถานศึกษาจึงจะต้องจัดทำสาระของหลักสูตร และบริหารจัดการหลักสูตร
ด้วยตัวเอง มีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการ โดยความเห็นชอบและความร่วมมือกับ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโดยภาพรวมก่อให้เกิดความหลากหลายในทางปฏิบัติ
เป็นอย่างมาก แม้จะมีข้อกำหนดให้ดำเนินงานตามนโยบายเดียวกัน (กรมวิชาการ. 2544 : 2)

ในปัจจุบัน การบริหารองค์กรต่างๆ รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและให้ความสำคัญกับการวางระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการพื้นฐาน เพื่อให้การจัดระบบของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักของกฎหมาย และหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้สังคมมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในระบบบริหารกิจการตามที่ได้กำหนดไว้ใน ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542 ประกอบด้วย แนวปฏิบัติตามหลักการพื้นฐาน 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อ หลักความคุ้มค่า (สำนักนายกรัฐมนตรี. 2542 : 2) ประกอบกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 29 ได้กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น สนับสนุน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักการเลือกสรรภูมิปัญญา วิทยาการต่างๆ เพื่อการพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน รวมทั้ง สนับสนุน ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนา ระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 28 – 29) สอดคล้องกับปรัชญาของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ยึดปรัชญาทางการศึกษา แนวปฏิรูปนิยม โดยกำหนดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาให้แก่สถานศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาชุมชน สังคม ในแต่ละท้องถิ่น ตามสภาพการณ์ได้ชัดเจนมากขึ้น (รุจิรุ ภู่อาระ. 2545 : 48)

เพื่อเป็นการตอบสนองแนวทางการดำเนินงานดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีบทบาท หน้าที่ คือ กำหนดนโยบาย และแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เด็กที่มีความสามารถพิเศษให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เสนอแนวทาง และมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

ตลอดจนวิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกๆ ด้าน รวมถึง การสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานการดำเนินงานกับองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนนำเสนอต่อสาธารณชน แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานตามความเห็นสมควร และปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 28)

กระทรวงศึกษาธิการ ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นเกี่ยวกับการมีและใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงกำหนดให้มีโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยที่ในจังหวัดหนองคาย มีโรงเรียนที่มีรายชื่อตามประกาศให้เป็นโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จำนวน 27 โรงเรียน และเริ่มใช้หลักสูตรดังกล่าว ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1,4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1,4 ส่วนโรงเรียนอื่นๆ เริ่มใช้หลักสูตรนี้ในปีการศึกษา 2546 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1-2)

ทั้งนี้ โรงเรียนที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกโรงเรียน มีภารกิจในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา รวม 7 ขั้นตอน (กรมวิชาการ. 2545 : 317 – 319) ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร(การใช้หลักสูตร) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุง พัฒนา

โดยที่โรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ผ่านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ครบ 7 ขั้นตอน ในปีการศึกษา 2545 ขณะที่โรงเรียนอื่นๆ โดยทั่วไปเริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในปีการศึกษา 2546 จึงยังไม่ผ่านกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ครบ 7 ขั้นตอน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1-2)

กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าว กำหนดให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลัก เป็นไปตามหลักการกระจายอำนาจไปให้สถานศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาสังคมในแต่ละท้องถิ่น

ซึ่งแตกต่างกันตามบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยที่สถานศึกษาไม่เคยดำเนินการมาก่อน จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษาวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะทำการศึกษา เรื่อง การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ตามทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเงื่อนไขในการศึกษา โดยใช้รูปแบบกระบวนการศึกษาเพื่อการวิจัย เพื่อให้สอดคล้อง และครอบคลุมภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตร สามารถที่จะนำผลการวิจัยเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกัน แก้ไขปัญหา กำหนดนโยบายในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และ โรงเรียนอื่นๆ ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัย ไปใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยเพื่อการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามสถานภาพในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ที่มีต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน

สมมติฐานของการวิจัย

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ที่มีสถานภาพต่างกัน มีทัศนะต่อภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แตกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัย ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ตามแผนภูมิที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables)	ตัวแปรตาม (Dependent Variables)
สถานภาพของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	การบริหารจัดการหลักสูตร
1. บุคลากรภายในโรงเรียน 2. บุคลากรภายนอกโรงเรียน	1. การเตรียมความพร้อม 2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร 4. การดำเนินการบริหารหลักสูตร 5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล 6. การสรุปผลการดำเนินงาน 7. การปรับปรุง พัฒนา

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ โรงเรียนเครือข่าย การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน 15 คน รวม 405 คน แยกเป็นบุคลากรภายในโรงเรียนๆ ละ 3 คน รวม 81 คน และบุคลากรภายนอกโรงเรียนๆ ละ 12 คน รวม 324 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเครือข่าย การใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie. & Morgan. (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 43) เปรียบเทียบสัดส่วนจำแนกตามสถานภาพ และองค์ประกอบ ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) และสุ่มแบบง่าย(Simple Random Sampling) โดยวิธีจับสลากจากสมาชิกภายในกลุ่มนั้นๆ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มตามจำนวนที่ต้องการ

3. ตัวแปร (Variables)

3.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables)

ได้แก่ สถานภาพของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมาจาก บุคลากร 2 กลุ่ม คือ

3.1.1 บุคลากรภายในโรงเรียน

3.1.2 บุคลากรภายนอกโรงเรียน

3.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ได้แก่ ภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ. 2545 : 317 – 319) ประกอบด้วยภารกิจ 7 ขั้นตอน คือ

3.2.1 การเตรียมความพร้อม

3.2.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

3.2.3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร

3.2.4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร(การใช้หลักสูตร)

3.2.5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

3.2.6 การสรุปผลการดำเนินงาน

3.2.7 การปรับปรุง พัฒนา

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึงสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 7 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร(การใช้หลักสูตร) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงาน การปรับปรุง พัฒนา

2. การเตรียมความพร้อม หมายถึง การสร้างความตระหนักให้บุคลากรทุกฝ่ายได้ เห็นความสำคัญ และสำรวจความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ การประชุมชี้แจง ประชุมเชิงปฏิบัติการ การนำบุคลากรไปศึกษา ดูงาน จากแหล่งเรียนรู้ การอบรม สัมมนา ฝึกปฏิบัติ การสร้างเครือข่าย การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ

คณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง การจัดระบบข้อมูล สารสนเทศ การเสนอแนะให้เห็นชอบ ในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ธรรมนูญโรงเรียน การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี รวมถึง การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และขอความร่วมมือในการบริหารจัดการหลักสูตร

3. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหา และความต้องการ การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย การกำหนดโครงสร้างหลักสูตร การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การกำหนดกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การกำหนดสื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ การกำหนดวิธีวัด และประเมินผลในแต่ละสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

4. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง การวางแผนการบริหารจัดการ บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ การวางแผนการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวางแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวางแผน จัดหา เลือกร ใช้ ผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ การวางแผนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่ง ความรู้ในชุมชน มาช่วยในการจัดการเรียนรู้

5. การดำเนินการบริหารหลักสูตร (การใช้หลักสูตร) หมายถึง การจัดกิจกรรม การเรียนรู้เป็นไปตามที่กำหนดในหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ อย่างมีความสุข เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เรียนรู้แบบองค์รวม หรือแบบบูรณาการ เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรท้องถิ่น และแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน มาใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และการวัด และประเมินผลตามสภาพที่แท้จริง

6. การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล หมายถึง การนิเทศ กำกับ ติดตามและ ประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา การมีส่วนร่วมใน การนิเทศ กำกับ ติดตามการใช้หลักสูตร ประเมินผลการใช้หลักสูตร ตรวจสอบและประเมินผล พัฒนาการผู้เรียน ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. การสรุปผลการดำเนินงาน หมายถึง การจัดเก็บ รวบรวมข้อมูลการประเมินผล การใช้หลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูล สรุปรายงานผลการใช้หลักสูตร รวมถึงการมีส่วนร่วมใน การสรุปผลการบริหารจัดการหลักสูตรของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. การปรับปรุง พัฒนา หมายถึง การนำผลการดำเนินงาน ปัญหาที่พบ ข้อเสนอแนะของผู้ที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการหลักสูตร มาวางแผน ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาระบบการจัดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง หลักสูตรแกนกลางที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการจัดทำขึ้น เพื่อให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้เป็นกรอบแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ประกาศใช้เมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2544

10. หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรที่โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย แต่ละแห่ง ร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้เกี่ยวข้องจัดทำขึ้นให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคม โดยนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาเป็นกรอบแนวทาง

11. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย ที่ได้รับแต่งตั้งตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการที่มีสถานภาพมาจากบุคลากรภายในโรงเรียน และคณะกรรมการที่มีสถานภาพมาจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน

12. บุคลากรภายในโรงเรียน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ในสัดส่วนของผู้บริหารโรงเรียน และผู้แทนครูหรือผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

13. บุคลากรภายนอกโรงเรียน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ในสัดส่วนของผู้แทนผู้ประกอบการ ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้รับการแต่งตั้ง

14. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

15. ผู้แทนครู หมายถึง ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอน และผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

16. ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง ผู้แทนของผู้มีรายชื่อผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

17. ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชมรม สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

18. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่น ที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

19. ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง ผู้แทนสมาคมหรือชมรมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

20. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการทั้งในและนอกเขตบริการของโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่ได้รับการแต่งตั้ง

21. ทัศนะ หมายถึง ความคิดเห็นหรือความรู้สึกร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่มีต่อระดับการปฏิบัติงาน ตามภารกิจการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

22. โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จังหวัดหนองคาย หมายถึง โรงเรียนในจังหวัดหนองคาย จำนวน 27 โรงเรียน ที่มีรายชื่อตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง รายชื่อโรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ลงวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2545

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. สถานศึกษา อาจนำผลการวิจัยเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการวางแผนป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนารูปแบบ กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษา อาจนำผลการวิจัยเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย เพื่อการวางแผนป้องกัน แก้ไขปัญหาและพัฒนารูปแบบกระบวนการในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัย ไปพิจารณาใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย เพื่อการพัฒนาต่อไป

Rajabhat Mahasarakham University